

Розділ 1. Історичні, філософські, правові та організаційні проблеми фізичної культури

УДК796.01

Михайло Ібрагімов, Дмитрій Петрович

Вітчизняні традиції та європейські цінності в тілесному навчанні й фізичному вихованні

*Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ);
Національна академія внутрішніх справ України (м. Київ)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Теоретична та практична актуальність поставленої проблеми зумовлюється необхідністю переглянути нині існуючі в суспільній свідомості на повсякденному рівні недолугі уявлення про культурологічну цінність фізичного виховання. Ідеться про соціальну потребу у формуванні нового світогляду, у якому мають бути переставлені акценти у вихованні з тілесного розвитку для духовності на концентрації уваги в духовному розмаїтті на тілесну культуру особистості. Тіло, на думку Арістотеля, є інструментом душі, виразом особистісних якостей індивіда.

Незважаючи на численні пошуки вченими ефективних методик виконання фізичних вправ, розвитку способів і форм активізації фізкультурно-спортивної рухової активності, у реальній педагогічній практиці поглиблюються «перекоси» в розумінні всебічності людської особистості. Гуманістично налаштовані вчені-педагоги в галузі фізичного виховання занепокоєні погіршенням здоров'я учнівської молоді й перебільшенням значення в її життєвих перспективах інформаційної підготовки, перенасичення котрою поруч із недостатньо вираженим тілесним навчанням не сприяє інтелектуальному розвитку, а погіршує його.

У сучасній вітчизняній педагогічній традиції «навчання» та «виховання» розглядаються як суцільний процес формування особистості молодшої людини, її інтелектуальних, фізичних і моральних якостей, що іменується єдиним навчально-виховним процесом. У педагогіці фізичного виховання, теорії фізичної культури рідко виокремлюється й акцентується зміст термінів «тілесне навчання» та «фізичне виховання». Звичним стало їх уживання як тотожних понять, адже весь життєвий процес є вихованням людяного в людині, «оброблення людини людиною (К. Маркс)», де навчання – складова частина виховання, а не навпаки. Учить переважно життєвий досвід, а не підручник. Життя відбувається далеко не так, як мислиться, задумується, планується, і найбільш благі наміри, як попереджають релігійні та філософські вчення, можуть привести в пекло.

Дещо канонізовані теоретиками фізичної культури поняття через науковий академізм поміж інших причин відвертають життєву зацікавленість вихованців у ставленні до уроків із фізичного виховання. Педагогіка через свою «вчену вишколеність» перестає бути привабливою галуззю знань, що має справу з вихованцем як живою людською постаттю, існуючою в певних конкретних життєвих вимірах. У гонитві за сучасними «новітніми технологіями» педагогіка як надзвичайно цікава й древня наука може втратити основний об'єкт її пізнання, а саме молоду людину з її новітніми потребами, інтересами та цінностями.

Змінилась епоха – мають змінитися також ідеї, які її наповнюють і стимулюють до практичної діяльності. Філософи, які досліджують сучасні освітянські проблеми, говорять про поліфонію педагогічних проектів, де бажане видається за дійсне й превалує над живим дослідницьким інтересом. Російський учений Ф. Михайлов вважає, що «у численних освітніх теоріях сьогодні панує безлад змісту та логіко-методологічні крайнощі. Такі педагогічні теорії вироджувались, вироджуються і будуть вироджуватись ще в одну умоглядну педагогіку, нарощуючи вселенський хаос» [8].

Умоглядна педагогіка заповонила також і український теоретичний простір. У цьому дискурсі потрібно проаналізувати деякі політико-ідеологічні постулати навчально-виховного процесу та його гасла щодо орієнтації суспільної свідомості на європейські цінності й вітчизняні традиції. Теоретики

фізичного виховання переважно не надають значення у своїх наукових працях заштампованим ідеологемам радянського гатунку та сучасним модним політичним віянням, уважаючи їх такими, які не варті уваги в спрямованості їхнього наукового матеріалу на майстерне виконання фізичних вправ. Але мимохідь кинута фраза закарбовується на рівні підсвідомості краще, ніж наукові постулати. Зокрема, догматичні гасла про всебічний і гармонійний розвиток особистості, абстрактні схеми здорового способу життя, красиві розмови про європейські цінності, панування яких на українському просторі видається за панацею від усіх бід. Неспроможність їх сьогоденної реалізації робить молоду людину розгубленою перед життєвими випробуваннями – і вона шукає втіх у віртуальному просторі. На фізичне виховання як структурний елемент навчально-виховного процесу покладено відповідальність показати учням правдивість життя у всій його величч та протиріччях, коли людина стверджується в ньому завдяки власним тілесним і духовним зусиллям. Тілом людина отримує насолоду від життя, душею – задоволення від успіху. Того, як їх поєднати, має вчити *народна педагогіка*. Фізичне виховання є її органічною частиною.

Сучасна освітософія в Україні почасти оминає фізкультурно-спортивну сферу, оскільки філософія недостатньо включає у власне інструментальне поле її досягнення, а фізкультурно-спортивна галузь знань недооцінює важливість філософського мислення в конструюванні спеціальних концепцій фізичного розвитку людини. Але у формуванні нового фізкультурно-спортивного світогляду філософія має створювати інтелектуальну канву суспільної думки щодо життєвої корисності фізичної культури. У цьому контексті вирізняється проблема навчання й виховання в контексті традиційного соціально-культурного підґрунтя. Іншими словами, постає питання про те, у якій духовній ойкумені відбувається тілесне навчання та фізичне виховання, від чого залежить їх культурологічна цінність?

Аналіз досліджень цієї проблеми показує, що в англійських країнах (США, Канада, Великобританія) не використовується поняття «педагогіка», а розповсюджене лише словоутворення «філософія освіти», яке має емпірико-прикладне спрямування. Завдання освіти в суспільстві декларувала прагматична філософія Дж. Д'юї (1859–1952) у вигляді адаптаційної моделі пристосування кожної особи до соціально-політичних та економічних умов суспільного життя. Демократичне суспільство, на його думку, потребує такої освіти, «яка б орієнтувалася на індивідуальні інтереси в русло соціальних взаємин, скеровуючи особу, її звички та мислення на захист суспільних змін, але не на хаос» [3]. Першочерговим завданням нової інноваційної моделі освіти відомий футуролог Е. Тофлер у кінці ХХ ст. проголосив вироблення в людей здатності до сприйняття нової інформації. Людині інформаційного супердинамічного суспільства потрібна «не сума знань, а вміння оперувати знаннями, поповнювати їх та оновлювати» [14].

Західноєвропейська освіта, з одного боку, інтегрувала англо-американську стандартизацію процесу здобуття знань у вигляді бальної системи, а з іншого – намагається запобігти експансії англо-американського способу мислення, що призводить до уніфікації й створює достатньо широкі можливості для маніпуляції свідомості індивіда. Будь-яке тестування знань – це закладання певної програми, алгоритму мислення, «зомбування» думки особи в певному напрямі. Під впливом і на противагу подібним тенденціям в освітянській діяльності, яка ідентифікується з інформаційністю, а терміни «навчання» й «виховання» розглядаються як атавізми минулого, маніфестувалася Болонська угода (1999) співдружності Європейських університетів. Метою об'єднання вважається інтеграція національних систем освіти та науки в єдиний Європейський простір «для істотного підвищення кокурентоспроможності європейської науки й вищої освіти, а відтак – їхньої ролі в зміцненні стабільних, успішних і демократичних суспільств».

Але практика застосування Болонської системи освіти лише посилила глобалізаційні процеси в освітянських технологіях і до цих пір викликає неоднозначну реакцію в представників класичних традиційних Європейських університетів. Негативні наслідки стандартизації навчально-виховного процесу проявились у втраті історичних традицій у навчанні й вихованні особистісних якостей молоді людини як суб'єкта й об'єкта культурно-цивілізаційного процесу. На авансцену філософської педагогічної думки виходить «етнопедагогіка» з її національними обрисами, моделями та способами спадкоємності в культурі етносів, із притаманною їм міфотворчістю й історичною системою накопичення знань і передачі їх із покоління в покоління. Уся історія людства – це історія пізнавально-практичної діяльності людини у світі, яка зводилася не лише до безликої інформаційності, а й супроводжувалася осмисленням пройденого шляху.

Незважаючи на поспішні мажорні реляції чиновників від освіти щодо застосування Болонської системи в Україні, реальний стан педагогічної практики не може не викликати занепокоєння з огляду на стан здоров'я підростаючого покоління, апатію до критичного сприйняття інформації, утрату

навичок і вмінь до самостійного опанування знаннями. Учитель із філігранного майстра налаштувача душевних струн допитливого молодого розуму перетворюється в заштатного «тестувальника», котрий не тільки не розширює пізнання, а навпаки – «колошматить» і запаморочує її беззмисловою еквілібристикою термінів. Дійшло до того, що деякі вчителі втрачають професійну совість і, замість закладання в духовну ауру вихованців енергетики пошуку непізнаного, незвичного, напихають недосвідчені мізки зашкарубленими приписами, не займаються на уроках роз'ясненням матеріалу, а намагаються схилити учнів до репетиторства.

Провідні вчені, котрі досліджують розвиток філософії освіти, стверджують, що «філософія освіти інформаційного суспільства осмислена ще недостатньо повно»[2]. «Незважаючи на існування філософії освіти *defacto* й *dejure*, питання її предметного поля в Україні продовжують дискутувати. Аналіз літератури засвідчує, що предметне поле філософії освіти в Україні ще не окреслене», – констатує філософ Л. В. Рижак [11]. Саїнтистський підхід до розуміння філософії освіти в сенсі широкого трактування педагогіки як науки, на її думку, призводить до виключення із її царини філософської рефлексії, бо педагогіка наразі сама стає собі філософією. Оскільки не визначене предметне поле «освітософії», то «протиснутись» новачкам, вважає М. Михальченко, досить тяжко [9].

Ще в більш занедбаному стані, аніж «освітософія», перебуває «спортософія», яка щойно починає розвиватися на українських наукових теренах.

Мета статті – спроба повернути увагу науково-педагогічної та філософсько-гуманітарної спільноти до проблем формування в суспільній свідомості турботливого ставлення різних категорій населення та учнівської молоді до стану свого здоров'я, збереження сильної, красивої людської тілесності засобами фізичного виховання, завдяки розвитку в системі освітософії сучасної спортософії, який би сприяв формуванню фізкультурно-спортивного світогляду.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Наведені міркування були необхідні з погляду формування сучасної спортософії як учення про культуру тілесності, про те, як тіло культивується, пропагується, оздоблюється різнобічними вимірами в соціальних параметрах його буття. Якщо сказати по-іншому, то названі проблеми спеціалістам потрібно розглядати в соціогуманітарному дискурсі, а не обмежуватися лише вивченням досконалості фізичних вправ і на цій основі складати загальну теорію фізичної культури. Історично в західноєвропейському стилі мислення навчання й виховання розглядалися переважно відокремлено. У термінах «тілесного навчання» та «фізичного виховання» закладений не ідентичний смисл. Тілесному навчанню приділяє увагу експериментальна наука, а фізичному вихованню – педагогічна теорія. Тілесну силу фізично не вихована людина (якою є не інтегрована тілесність) може застосувати в будь-яких цілях, а тому виникає соціальна потреба в цілісному осмисленні досягнень фізкультурно-спортивної науки й філософії тілесності в системі сучасної культурологічної вітчизняної традиції та так званих європейських цінностей.

Під тиском сучасних реалій глобалізації й віртуалізації світу постмодерністська філософська цивілізаційна зверхність до ідеалів минулого спонукає до пошуків первинного смислу навчання й виховання, що «склалися у своїй адекватності в момент праконоструювання їх. При цьому необхідність “пригадати” первинні смисловстановлення задля усунення неістинності, несправжності теперішніх спотворених смислів (саме внаслідок такого симуляційного характеру культури) стає майже нездійсненною: пам'ять у сучасному суспільстві починають експлуатувати не стільки з метою справжнього відновлення засадових моментів смислу, скільки з ідеологічними цілями нав'язування певного уявлення про речі, явища та події минулого» [4].

Задля уникнення подібного фальшування смислів, що є, до речі, досить поширеним явищем в українській педагогічній ойкумені, німецький дослідник В. Йегер зазначає, що всі народи, які досягли певного ступеня розвитку, інстинктивно відчувають необхідність займатись вихованням, що закладено в тілесно-духовній природі людини. «Но, сделав свой взор более чутким к морфологии человеческой жизни во всех её формах, мы сегодня приближаемся к удалённейшим народам и пытаемся проникнуть в самое сосредоточие их самобытного духа», зазначає він [5]. У такому контексті сучасна європейська освітософія звернута до Пайдейї як останньої захисниці всього того, що залишилося від колишнього розуміння культури в піднесеній якості, яка вже «сприймається тягарем у сучасну епоху, що стомилася від неї»[5]. Пайдейя як грецький ідеал виховання й навчання «может для нас обрести какое-то жизненное и прозрачное очертание лишь при условии помещения его в целостный, культурный (греческий) контекст» [12]. Отже, онтологічні межі визначення і «освітософії», і «спортософії» містяться в культурі народу, країни, регіону, епохи.

Не вдаючись до культурно-педагогічних екскурсів, зосередимо увагу на тому, що на заході про фізичне виховання ніколи не йшлося, а все обмежувалося переважно тілесним навчанням. Оскільки філософським підґрунтям світоглядної парадигми виступав раціоналізм, тривалий час аж до «християнських походів» проти арабів, європейцям були маловідомі традиції античної філософської Пайдеї, де тіло розглядалось у кращому разі в гармонії з душею. Світ видавався тілесним, а людина – його частиною. Будь-яке навчання в *гімназіях* (термін походить від грец. *gymnastike*, від *gymnazo* – рос. «упражняю», укр. «вправляю», треную) започатковувалося тілесними вправами. Юнаки знатних рабовласницьких сімей із 16 років поступали в гімназії після закінчення *палестри* й навчалися до 19 років для зміцнення здоров'я та формування моральних чинників: волі, дисциплінованості, зосередженості й цілеспрямованості. Тілесні вправи в греків не розглядалися як самоціль у розвитку фізичної мускульної сили, що пізніше стало основним завданням войовничих римлян, а використовувалося як шлях випробування та гартування внутрішнього світу людини. Термін «тілесне навчання» культивувався в педагогічній культурі різних народів до початку ХХ ст., але зазнав численних смислових відтінків.

Термін «фізичне виховання» вперше увів у систему наукової педагогіки М. Новіков у кінці ХІХ ст., яке відповідало витокам ведичної культури, своєрідними нащадками якої була православні народи Російської імперії, до складу котрої входили й українські землі. У народних традиціях, обрядовості свят, веселошах, ігрових забавах і танцях під музику М. Новіков розгледів у тілесних розвагах вроджений потяг людської істоти до єднання з природою як способу знаходження душевної рівноваги. Тілесна спритність яскраво демонструвала духовну енергетику людини як частини всесвітнього космічного устрою, а тому процес становлення людини як *homosapiens* відбувається завдяки *homoludens* («людини, що грається»). Фізичне виховання в контексті виявлення сутнісних рис людини (антропогенезу) розкривало її *душетілесність* у майстерній витівці богів чи *тілодушевність* у забаганках мудрої природи. А тому тілесна вправність як устремління людини до досконалості, у філософському оздобленні виглядала як *самотворчість*, відновлення порушеної розумом гармонії людини зі світом та самим собою. Тілесне навчання в педагогічній практиці здобуває статус фізичного виховання, через яке в людини виявляється здатність до самоствердження, укорінення у свідомості власної самобутності та самоусвідомлення як найвеличнішого здобутку всесвіту.

Соціодинаміка сучасної культури порушила цілісність розуміння культури як ідеалу, котрий орієнтує індивідуальну свідомість на зразки поведінки буття людини у світі. Відомий французький дослідник А. Моль наприкінці ХХ ст. назвав її «мозаїчною», яка втратила силу як лейтмотив для індивідуального та суспільного життя й перетворилась у дифузну «фонову» величину [10]. У наш час культура, на думку В. П. Люкевича, розпадається на окремі культури, «які не відповідають більш однаковим смисловим стереотипам і домінантним аксіологічним орієнтаціям», а лише через різнобічну інтеріоризацію соціальних норм і моделей у більшій чи меншій мірі культура досягає своєї єдності [7]. Зміст поняття «культури» розпадається на численні моделі людської поведінки й думки: професійна культура, культура спілкування, мовна культура, культура побуту тощо. У такому контексті в сучасній «комп'ютеризованій людини» атрофується проблема відчуття загубленої в ній культури тілесності або культури фізичного виховання. Чи не є це симптоматикою виродження людського роду, прихованою бацилою самознищення (З. Фройд)? Освітня культура не може бути спрямована лише на вдосконалення інтелектуальних здібностей до сприйняття інформації, до того ж світоглядно-ціннісно не абсорбованої.

У цьому континуумі йдеться про «**спортософію**» як духовну скарбницю тілесних практик людства, як опікування душі за стан власного тіла людини. Сучасний спорт у загальній культурі, з одного боку, виступає такою соціальною величиною, що не тільки не ігнорується інтелектуальною аурою суспільства, а й навпаки – визнається нею фактором стабілізації культурної ідентичності народів. У різнобічних вимірах буття спорту, зокрема предметності, конкретності, комунікативності, персоналістичності тощо, фокусується здобутий суспільством попередній культурно-цивілізаційний досвід. З іншого – сучасна фізкультурно-спортивна культура вимагає поглиблених філософських дискурсів, що дали б змогу зміцнити її авторитет і цілісність у суспільній свідомості як життєсмислового фактора для ціннісних орієнтацій людей. У цьому полягає стратегічне завдання філософії спорту, яка щойно починає прокладати шлях у науково-гуманітарних розвідках української фізкультурно-спортивної науки [1].

Сучасні теоретики фізичної культури відчувають потребу у філософському переосмисленні накопиченого емпіричного й теоретичного матеріалу. Зокрема, провідні фахівці – Т. Ю. Круцевич, Ю. Ф. Курамшин, В. В. Петровський, – говорячи про подальший розвиток теорії фізичного ви-

ховання, підкреслюють: «Нові дослідження в соціології, психології, фізіології спорту, а також сама практика фізичного виховання різних вікових контингентів населення змушують *по-новому осмислювати* (вид. – авт. М. І.) тенденції його розвитку в суспільстві та використанні загальновідомих закономірностей застосування засобів і методів фізичного виховання для зміцнення здоров'я людини» [13]. І в такому ракурсі визначають місце філософії в системі фізичної культури: «Філософія дає для неї методологічну основу пізнання, спираючись на котру, учені отримують можливість об'єктивно оцінювати дію соціальних законів, проникати в суть проблеми, узагальнювати, аналізувати й відкривати нові закономірності її функціонування та перспективи розвитку в суспільстві» [13, с.19].

Звернемо увагу, що, попри позитивну налаштованість на сприйняття філософських дискурсів у колі фізкультурно-спортивних досліджень, науковці-фахівці вбачають у філософії лише методологічну функцію та обминають її світоглядну складову. Їм більше до душі «*спортивна філософія*», яка б оздоблювала фізкультурно-спортивну діяльність інтелектуальним компонентом у задоволенні корпоративних інтересів досягнення успіхів у змагальній діяльності, а також у знаходженні шляхів подолання кризи в ставленні різних категорій населення до систематичних занять фізичними вправами й підвищення соціального престижу фізичного виховання в системі педагогічного процесу.

Сенс філософії спорту, на відміну від спортивної філософії, полягає в тому, що вона включає досягнення фізкультурно-спортивної науки в інструментарій загальнокультурного гатунку, а тілесний досвід – як життєво значущої людині цінності. Філософія спорту повинна подолати термінологічний бар'єр, який заважає порозумінню між ученими й філософами у визначенні сутності людини. Філософія має формувати суспільну думку, аналізувати ціннісні вподобання людей у системі суспільного ідеалу, на основі котрого кожна людина складає власні уявлення про сенс свого буття та шляхів до самоствердження, що виступає світоглядною мотивацією в повсякденній поведінці.

Із чисісь недоброї руки нині в середній і вищій школі розбалансовується система єдності морального, інтелектуального та фізичного виховання особистості, коли 72 % навчального часу припадає на статичне положення учнів. Скільки б не доводили, писали вчені про згубну дію на організм молоді людини, недостатність або відсутність життєво необхідних, науково обґрунтованих фізично-тілесних практик, про гіподинамію, гіпокінезію, наслідком чого є захворювання опорно-рухової системи в дітей, порушення в обміні речовин, розлади функцій сечо-статевих органів у молоді, що призводить до ранньої імпотенції в юнаків та фригідності в дівчат тощо, запаморочена свідомість технологів від освіти тестує душу вихованців, заганняючи їх у глухий віртуальний кут, де існують свої кумири.

Недооцінювання фізичного виховання молоді людини означає нівелювання морально-вольового складника у формуванні таких необхідних її рис, як наполегливість, порядність, цілеспрямованість, підтягнутість, почуття альтруїзму й колективізму. Фізична рухова активність – це основа соціальної активності особи, яка не може відбутися без стриманості, терпіння та самообмеження. Моральні якості не можуть інакше формуватися, аніж через фізичну культуру.

«Я» серед «Інших» – предмет антропосоціоцентричної філософії XXI ст. передбачає її практичну дієву спрямованість. Чи може в наведеній вище критичній за станом здоров'я ситуації бути спокійною душа філософа, а чи він має лише підлаштовуватися під розбіжні, модні стереотипи й писати про вихолощені «моделі», загадкові «типи» та барвисті «схеми» людини?

Розбалансованості української педагогічної системи сприяють теоретичні невизначеності, що панують у фізкультурно-спортивній науці. Виокремлення її із загальнопедагогічної науки в самостійну галузь знань призвело до певної академічної стилізованої канонізації й, урешті, – стагнації. Бурхливий розвиток емпірично-прикладних досліджень не супроводжується відповідними теоретичними розвідками, що позначається на культурологічній цінності фізичної культури, застарілості мовно-термінологічного арсеналу та, як наслідок, сприяє розриву із загальним наукознавством. А. В. Кравченко. Ю. В. Макешина називають такі недоліки мовлення студентів інституту фізичної культури, як «вживання лексичних штампів; відсутність елементарного набору синонімів, влучних образних виразів; невиразність мовлення, відсутність найпростіших навичок вибору влучного афоризму, крилатого вислову; відсутність відчуття ситуації» [6]. Автори тактовно віднесли названі недоліки на адресу студентів, але, на жаль, вони є характерною ознакою наукового спілкування їхніх керівників, що свідчить про низький рівень загальної культури у фізичному вихованні. Слід також зазначити, що вбогість мовлення є ознакою не лише майбутніх фахівців фізичного виховання, а притаманна сучасній молодіжній субкультурі, чому значно сприяє залежне чи незалежне тестування. Мовні модулі призводять до злиденності думки й почуттів. Нічого дивуватися, коли фізичні вправи інколи нівельовані тестами до такої міри, що втрачається їхній ігровий, довірливий, витівкуватий

характер. Уроки фізичного виховання перестають бути театралізованим дійством, де вчитель фізичного виховання акумулює в собі весь духовний потенціал, закладений у людині діонісеївською й аполонівською культурами. Перенасичений педагогічним навантаженням, викладач не в змозі організувати заняття з творчим натхненням і вдається до його імітації.

Критичної уваги потребує пропаганда «європейських цінностей», яка почасти відбувається за рахунок приниження вітчизняних. Проведення в Україні футбольного чемпіонату «ЄВРО-2012» показало, що ми не завжди гідно оцінюємо здобутки попередніх поколінь, українські народні традиції та нехтуємо власною інтелектуальною думкою. У прагненні українців «прийти в Європу» заважають злидні й корупція, а от Європа вже прийшла в Україну у вигляді наркоманії, проституції, різних тілесно-сексуальних збочень, уседозволеності. Кинуте напризволяще молоде покоління втрачає життєві орієнтири, спивається та інтелектуально деградує. Споживання в середньому на кожного українця 20 літрів алкоголю за рік, зробило Україну в цьому питанні одним зі світових лідерів. Сьогодні слід переглянути, а то й розширити специфічні цивілізаційні «шкідливі звички»: ігроманія, мобіломанія, трудоманія, сексоманія та інші шизофренічні патології, на які страждають у Європі більше 50 млн осіб (в Україні – понад 17 тис. осіб).

У галузі фізичного виховання має враховуватися те, що під тиском європейських цінностей у вітчизняному виховному процесі порушується традиція сімейно-родинних стосунків, нівечиться культ жіноцтва, поступово згасає в суспільній думці благородний, ні з чим не зрівнянний ореол материнства. Так звані європейські прагнення до егоцентризму перетворюються у звички бездітності, «унісексу», а то й «анісексу», не можуть бути ціннісними орієнтаціями для української вітчизняної традиції. Головоляпська пропаганда європейських цінностей, «позадництво» (М. Хвильовий) перед ними призводить до того, що європейська уседозволеність стає нормою поведінки молоді, а традиційна, славетна українська доброзичливість перетворюється на експансивне нахабство. Поняття доброти, чесності, альтруїзму, філантропії тепер відносять до середньовічного лексику. На наших очах виростає споживацьке покоління, котре бажає без необхідних зусиль здобути «все й одразу».

Сучасну молоду людину вже не приваблює образ гармонійності й усебічності. Для неї це – анахронізм, показник «совковості» як пережитку минулого. Бізнесова психологія формує новий тип особистості, який дбає лише про власні користюлюбиві інтереси, прагнення за будь-яку ціну досягнути успіху, а освіта розглядається безвідносно до ідеалів і цінностей, як мертвий капітал, який автоматично принесе прибутки.

Отже, у континуумі сучасних реалій теоретики фізичної культури як складової частини загальної мають складати своєрідні проекти фізичного виховання, розглядаючи його певним соціально-культурно феноменом, що враховує позитивні й негативні здобутки історичного часу, адже в спорті відлунюються всі вади та переваги сучасного культурно-цивілізаційного розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Фізичне виховання потрібно розглядати як органічний компонент філософсько-педагогічної парадигми суспільства, де спорт і фізичне виховання мають одне коріння – людську тілесність, хоча тілесне навчання має бути підпорядковане цілям фізичного виховання як складової частини єдиного навчально-виховного процесу.

Фізичне виховання – це окультурення тілесності, усвідомлена людиною норма поведінки, а спорт можна розглядати як інсценування соціальної дійсності, а не лише як засіб задоволення психоемоційних розважальних потреб глядачів.

У формуванні сучасної української «освітософії» чільне місце має займати «спортософія», завдання якої – формування суспільної думки навколо культурологічної цінності фізичної культури.

Джерела та література

1. Андреева О. В. Формування київської школи «філософії спорту» як теоретико-світоглядної основи фізкультурно-спортивної науки / О. В. Андреева // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 3. – С. 110–116.
2. Андрущенко В. П. Філософія освіти XXI ст.: пошук пріоритетів / В. П. Андрущенко // Філософія освіти. – К. : МАЙСТЕР-КЛАС, 2005. – № 1. – С. 5.
3. Д'юї Дж. Демократія й освіта / Дж. Д'юї. – Львів : Літопис, 2003. – С. 82.
4. Іванова-Георгієвська Н. Седиментація смислів у культурі та відповідальність пам'яті / Н. Іванова-Георгієвська // Філософська думка. – 2009. – № 1. – С. 27–28.
5. Йегер В. Пайдейя. Воспитание античного грека. Т.1 : пер. с нем. А. И. Любжина / В. Йегер. – М. : Греко-лат. каб. Ю. А. Шичалина, 2001. – 393 с.

6. Кравченко А. В. Про необхідність підвищення мовленнєвої культури фахівців у галузі фізичної культури та спорту / А. В. Кравченко, Ю. В. Макешина // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук. Ч. II. – Дніпропетровськ : Свідлер, 2012. – С. 179.
7. Люкевич В. П. Спорт как/и нездоровый образ жизни / В. П. Люкевич // Парадигма здорового способу життя: духовні та фізичні компоненти. – К., 2010. – С. 110.
8. Михайлов Ф. Философия образования: её реальность и перспективы / Ф. Михайлов // Вопр. филос. – М., 1998. – № 8. – С. 102.
9. Михальченко М. Філософія освіти і соціокультурна теорія / М. Михальченко // Філософія освіти. – К.: Майстер-клас, 2005. – № 1. – С. 38.
10. Моль А. Социодинамика культуры / Абраам Моль. – М.: Прогресс, 1973. – С. 46–84.
11. Рижак Л. В. Філософія освіти на рубежі тисячоліть: проблеми та перспективи / Л. В. Рижак // Вісник Львівськ. ун-ту. Філософські науки. – 2007. – Вип. 10. – С. 26.
12. Сайкина Г. К. Пайдейя как онтологическая «забота о себе» / Г. К. Сайкина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : z3950.ksu.ru>phil/638121/003-005.pdf
13. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи : у 2-х т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська л-ра, 2008. – Т. 1. – С. 7.
14. Тоффлер Е. Шок будущего / Е. Тоффлер. – М.: Издательство «АСТ», 2003. – С. 450.

Анотації

Теоретична та практична актуальність поставленої проблеми зумовлюється необхідністю переглянути нині існуючі в суспільній свідомості на повсякденному рівні недолугі уявлення про культурологічну цінність фізичного виховання. Завдання статті – розкрити соціальну потребу у формуванні нового світогляду, у якому мають бути переставлені акценти у вихованні з тілесного розвитку для духовності на концентрації уваги в духовному розмаїтті на тілесну культуру особистості. У результатах роботи підкреслюється, що терміни «тілесне навчання» й «фізичне виховання» – не ідентичні. Якщо тілесному навчанню приділяє увагу експериментальна наука, то фізичному вихованню – педагогічна теорія. Недооцінювання фізичного виховання молоді людини означає нівелювання морально-вольової складової частини у формуванні її соціальної активності, що відбуваються на тлі сучасних вітчизняних культурологічних традицій і європейських цінностей. У висновках підкреслюється, що йдеться про «спортософію» як духовну скарбницю тілесних практик людства, як опікування душі за стан власного тіла.

Ключові слова: тілесне навчання, фізичне виховання, освітософія, спортософія, цінності, традиції.

Михаил Ибрагимов, Дмитрий Петрович. Отечественные традиции и европейские ценности в телесном обучении и физическом воспитании. *Теоретическая и практическая актуальность поставленной проблемы обусловлена еобходимостью пересмотреть ныне существующие в общественном сознании на повседневном уровне недостаточные представления о культурологической ценности физической культуры. Задача статьи – раскрыть социальную потребность в формировании нового мировоззрения, в котором должны быть переставлены акценты в воспитании с телесного развития для духовности на концентрации внимания в духовном разнообразии на телесную культуру личности. В результатах работы подчеркивается, что в термины «телесное обучения» и «физическое воспитание» – не идентичны. Если телесному обучению уделяет внимание экспериментальная наука, то физическому – педагогическая теория. Недооценка физического воспитания означает для молодого человека нивелирование морально-волевой составляющей в формировании его социальной активности, происходящей в условиях современных отечественных культурологических традиций и европейских ценностей. В заключении подчеркивается, что речь идет о «спортософии» как духовной сокровищницы телесных практик человечества, как попечении души за состояние собственного тела.*

Ключевые слова: телесное обучение, физическое воспитание, философия образования, спортософия, ценности, традиции.

Michael Ibragimov, Dmitry Petrovich . National Traditions and European Values in a Solid Education and Physical Education. *Theoretical and practical relevance of the problem is determined by the need to revise the existing ones in the public mind on an everyday level of culturological insufficient understanding of the value of physical culture. The task of the article is to reveal the social need for the formation of a new world view, which should be switched from the emphasis in the education of body development to focus on the spiritual diversity to body culture of a person . The results of the work emphasize that the terms «physical study» and «physical education» – are not identical. If experimental science focuses on body training, pedagogical theory focuses on the physical education. The underestimation of physical education for a young person means the leveling of moral and volitional component in the formation of his social activity that occurs under conditions of modern domestic cultural traditions and European values. In conclusion, we emphasize that it is a «sportosophy» as a spiritual treasure of bodily practices of mankind, as the care of souls for the state of his own body.*

Key words: physical education, physical study , philosophy of education, sportosophy, values and traditions.